

LANDSCHAPSKRANT DIJLELAND

Jaargang 8 ● nummer 2 ● oktober 2006

Regionaal Landschap Dijleland vzw bevordert het streekeigen karakter van onze regio en ondersteunt de zorg voor natuur en landschap. Met stimulansen voor natuureducatie en recreatief medegebruik, willen we bewoners en bezoekers onze streek laten ontdekken en beleven.

Regionaal Landschap Dijleland vzw is actief in Bertem, Bierbeek, Herent, Huldenberg, Kampenhout, Kortenberg, Leuven, Oud-Heverlee, Overijse en Tervuren.

Regionaal Landschap Dijleland vzw is erkend door de Vlaamse regering en krijgt financiële ondersteuning van de Vlaamse overheid (Agentschap voor Natuur en Bos, Agentschap RO-Vlaanderen), de provincie Vlaams-Brabant en de tien leden-gemeenten.

Bij onze organisatie zijn verder betrokken:

- Natuur- en milieuverenigingen:
De Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud, Natuurpunt, Milieuraad Huldenberg, Werkgroep Leefmilieu en Zomerfeest Oud-Heverlee
- Belgische Boerenbond
- IGO Leuven
- Wildbeheereenheid Tussen Vaart en Molenbeek
- Vakantiegenoegens Leuven
- Toerisme Vlaams-Brabant

We krijgen ook advies van de milieubedenaren van de betrokken gemeenten, de Administratie Land- en Tuinbouw, de afdeling Land, Agentschap voor Natuur en Bos, de afdeling Water, de Vlaamse Landmaatschappij, de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening en Toerisme Vlaanderen.

Meerdaalwoud in de herfst.

● OP DE MELODIE VAN 't Is weer voorbij die mooie zomer ...

ZE IS WEER VERTROKKEN, DIE MOOIE ZWALUW

Informatieavond

De spectaculaire vlucht van de snelle, sikkelvormige gierzwaluwen is uit de hemel verdwenen. Het vrolijke gekwetter van de huiszwaluwen is verstomd. De boerenzwaluwen scheren niet langer in en uit de schuur. Het zijn allemaal tekenen dat het nu herfst is. Onze zwaluwen zijn vertrokken naar Afrika.

Weinig vogels laten zo sterk denken aan een zalige zomerdag. Hopelijk horen we ze volgende lente weer terug. Maar er zijn spijtig genoeg steeds minder zwaluwen te zien. Vooral het aantal broedparen van huis- en boerenzwaluw is de voorbije dertig jaar in Vlaanderen drastisch afgenomen. Het is niet eenvoudig om die afname te verklaren. Meer dan waarschijnlijk spelen verschillende factoren een rol: gebrek aan voedsel, te weinig geschikte nestplaatsen, droogte in de overwinteringsgebieden in Afrika ... . Toch kunnen we zelf de handen uit de mouwen steken om onze zwaluwen te helpen.

Op woensdag 13 december 2006 organiseert Regionaal Landschap Dijleland vzw in samenwerking met Natuurpunt en de Brabantse Koepel voor Natuurstudie (Brakona) een informatieavond over zwaluwen. We willen de zwaluwenacties, die verschillende gemeenten in het Dijleland op touw zetten, beter bekend maken. We willen zorgen voor de uitwisseling van ervaringen en zo een gecoördineerde, gemeentegrensoverschrijdende aanpak bevorderen. Kom even langs op woensdag 13 december in Herent en stel alle mogelijke en onmogelijke zwaluwvragen, waarop u altijd al een antwoord wilde krijgen. Ontdek wat u zelf kunt doen om een handje te helpen. Iedereen is welkom!

Woensdag 13 december 2006

Van 20 tot 22.30 u

Gemeentelijk centrum De Wildeman, Zaal 'Speelplaats'
Schoolstraat 15, 3020 Herent

Programma

Inleiding over de verschillende zwaluwsoorten, de problemen die huis- en boerenzwaluw ondervinden en wat we kunnen doen om die problemen op te lossen, *door Koen Leysen (Natuurpunt Educatie).*

Het leven van de gierzwaluw en hoe we deze soort kunnen helpen, *door Louis-Philippe Arnhem (vrijwilliger Natuurpunt Leuven en gierzwaluwkenner).*

Huiszwaluwen in het Dijleland: historische en actuele verspreiding, lopende acties en knelpunten, voorstellen voor nieuwe projecten, *door Kelle Moreau (Natuurpunt Studie en medewerker Brakona).*

Een drankenstand wordt verzorgd door Natuurpunt Herent.

Deze Landschapskrant wordt gedrukt met financiële steun van de provincie Vlaams-Brabant en verspreid met de steun van de gemeenten Bertem, Bierbeek, Herent, Huldenberg, Kampenhout, Kortenberg, Leuven, Oud-Heverlee, Overijse en Tervuren.

● EEN AKKERRAND IN HET DIJLELAND

BEHEEROVEREENKOMSTEN

landbouwers kiezen er steeds vaker voor

De landbouw in Vlaanderen verandert voortdurend. Vele landbouwers beseffen zeer goed dat de zorg voor natuur en milieu een essentieel deel van de bedrijfsvoering wordt. We gingen op bezoek bij de boerderij van Gery Claerhout aan de Ganzemansstraat in Neerijse. Samen met zijn vader beheert hij een bedrijf met een totale oppervlakte van 96 hectare. Op de akkers worden tarwe, gerst, bieten, cichorei en maïs verbouwd. Er is ook een flinke oppervlakte grasland. Op het bedrijf wordt namelijk ook aan veeteelt gedaan: er staan ruim 150 runderen van het Vlaams-Brabantse 'wit-blauw dubbel doel' ras. Deze worden zowel voor de vlees- als melkproductie gehouden, vandaar 'dubbel doel'.

Maar op deze boerderij zijn niet alleen koeien te zien. Boerenzwaluwen nestelen in een oude stal, huiszwaluwen maken hun nesten onder de dakgoot en de oeverzwaluwen uit een zand-groef in de buurt komen hier ook een mugje meepikken. Door de schuur zweeft een kerkuil naar een nestbak, waar de hongerige uilskuikens op een smakelijke veldmuis wachten. Op warme lenteavonden klinkt rond de boerderij het vreemde gefluit van de vroedmeesterpadjes. Bij het werk op het veld kijkt Gery Claerhout vanop zijn tractor uit naar een steenuiltje in een knotwilg, een rennende haas, een langslappende vos of enkele reeën aan de bosrand. Naast het vele werk is er dus zeker ook aandacht en belangstelling voor natuur ...

In Neerijse doen alle boeren mee

Gery Claerhout: "Ik nam contact op met Hans Roosen, de bedrijfsplanner van Regionaal Landschap Dijleland vzw. We bekeken samen welke mogelijkheden er op onze percelen zijn. Ik koos nu voor zeven beheerovereenkomsten.

Een voorbeeld: langs een holle weg verzorg ik een strook van ruim 12 meter breed en honderd meter lang. Die mag niet bemest of gespoten worden en de strook kan pas na 15 juni gemaaid worden. Zo spoelen er geen grond, meststoffen of pesticiden uit naar de holle weg. Bij een beheerovereenkomst 'natuur' wordt een grasstrook ingezaaid. Veel van mijn collega's-boeren werken ook

met beheerovereenkomsten. Ik durf zelfs zeggen dat alle landbouwers in Neerijse meedoen. Natuurlijk is het voor ons belangrijk dat er voor die inspanningen een redelijke vergoeding betaald wordt. Op een landbouwbedrijf telt nog altijd de rendabiliteit. En het is in deze tijden zeker niet altijd gemakkelijk om uit de kosten te geraken ..."

Beheerovereenkomsten

Sinds oktober 2004 werken de Vlaamse Landmaatschappij en Regionaal Landschap Dijleland vzw samen om via beheerovereenkomsten op landbouwbedrijven de zorg voor milieu, natuur en landschap aan te moedigen. Dit is de taak van de bedrijfsplanner. Een beheerovereenkomst is een vrijwillig contract van 5 jaar dat de landbouwer aangaat met de overheid. De landbouwer leeft een aantal voorwaarden na en voert maatregelen uit. Hiervoor ontvangt hij jaarlijks een vergoeding.

Er bestaan verschillende beheerpakketten:

- erosiebestrijding
- aanleg van perceelsranden
- beschermingsmaatregelen voor de wilde hamster
- aanleg en onderhoud van poelen, heggen en houtkanten
- in stand houden van waardevolle flora op gras- en akkerland
- verminderde bemesting om de waterkwaliteit te verbeteren

Enkele voorbeelden uit het Dijleland

In het Dijleland zijn nu al honderden beheerovereenkomsten aangevraagd en de resultaten zijn 'in het veld' vaak al duidelijk zichtbaar!

EROSIEBESTRIJDING Bodemeris is in onze regio een berucht fenomeen. Niet alleen de (modder)overlast, maar ook het verlies van vruchtbare bodem (tot meer dan 20 ton per hectare per jaar!) is een zwaar probleem. Grasbufferstroken zijn tot 21 m breed en worden met gras ingezaaid om afspoelende bodemdeeltjes tegen te houden. Vaak liggen ze onder aan een perceel, bijvoorbeeld naast een weg. Grasgangen zijn tot maximaal 30 m breed en worden ingezaaid op plaatsen waar afstromend water diepe geulen kan uitschuren. Er bestaan ook maatregelen zoals een niet-kerende grondbewerking of direct inzaaien na de oogst in de plaats van eerst te ploegen. Via onze bedrijfsplanner zijn al ongeveer 260 grasbufferstroken en 40 grasgangen aangelegd, samen goed voor meer dan 60 ha! Verder is er voor meer dan 100 ha akker niet-kerende grondbewerking aangevraagd.

PERCEELSRANDEN Landbouwers kunnen perceelsranden aanleggen langs holle wegen, waterlopen, wegbermen, houtkanten en bosranden. Een perceelsrand is een strook tot 12 m breed die ingezaaid wordt met een grasmengsel of die men spontaan laat begroeien met wilde planten. De rand vormt een buffer tegen bestrijdingsmiddelen, meststoffen en bodemdeeltjes die anders zouden afspoelen naar deze kwetsbare landschapselementen. Op twee jaar tijd zijn via onze bedrijfsplanner meer dan 50 km perceelsranden aangelegd: 22 km langs holle wegen, 7 km langs waterlopen en 22 km langs bos en houtkanten.

HAMSTERBESCHERMING De wilde hamster komt nog steeds op enkele plaatsen in het Dijleland voor, ook al is het in West-Europa een sterk bedreigde soort. Dit opmerkelijke dier is dan ook streng beschermd door Europese regelgeving. Hamsters houden van een gevarieerd akkerlandschap. Belangrijk is dat ze genoeg dekking en voedsel (akkerkruiden, graangewassen, ...) vinden. Via beheerovereenkomsten proberen we de hamsters te helpen: dit gebeurt door op landbouwpercelen graan- en luzernestroken aan te leggen die zorgen voor permanente dekking en voedsel.

KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN Op landbouwpercelen worden ook heggen, houtkanten en poelen aangelegd of onderhouden. Ook hiervoor kunnen landbouwers een beheerovereenkomst afsluiten met de Vlaamse Landmaatschappij.

In bepaalde gevallen kunnen landbouwers (én particulieren) voor de aanleg of het onderhoud van kleine landschapselementen eveneens een beroep doen op het Landschapsteam van Regionaal Landschap Dijleland vzw. Interesse? Aarzel niet en contacteer ons!

▼ Grasbufferstrook op een erosiegevoelig perceel

Voor meer informatie:

Bedrijfsplanner Hans Roosen,
tel.: 0499 99 43 33,
hans.roosen@rld.be
Landschapsteam: 016 40 85 58,
info@rld.be

GRASLANDBEHEER IN DE DOODE BEMDE

KLEURRIJKE HOOILANDEN

door vlotte samenwerking

Piet De Becker is al 26 jaar de drijvende kracht (dat heet dan 'conservator' of beheerder) van het natuurreservaat 'De Doode Bemde', op het grondgebied van Sint-Joris-Weert, Neerijse en Oud-Heverlee.

Wat toen startte met de aankoop van een eerste perceel van 1,8 ha langs de spoorweg is ondertussen uitgegroeid tot een natuurgebied van 235 ha in de Dijlevallei. Het is zonder twijfel een van de fraaiste natuurreservaten van Vlaams-Brabant en zelfs van heel Vlaanderen. Het zijn de verenigingen Natuurpunt en De Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud die met de (financiële) steun van een hele rist overheden zorgen voor aankoop en beheer van de terreinen. Het natuurgebied bestaat nu uit 90 ha grasland en 90 ha bos. De rest is rietmoeras en open water.

Hoe worden die graslanden beheerd?

Piet De Becker: "20 ha grasland beheren we zelf. Het zijn terreinen die te nat zijn voor tractoren of waar de voederwaarde van het gras zo laag is dat het niet door landbouwers gebruikt kan worden. Het zijn kwetsbare percelen met een heel hoge natuurwaarde. We hebben zelf een beheerploeg van drie medewerkers en het nodige materiaal. Niet te vergeten of te onderschatten zijn de inzet en hulp van een schare vrijwilligers. Bij de overige 70 ha werken we samen met 9 landbouwers. Wij zorgen zelf voor de 'infrastructuur': omheiningen, poorten, elektrische schrikdraad, ... We maaien ook de 'rommelplekken' met distels of pitrus, die niet interessant zijn als veevoer. Onze landbouwers maaien, halen het hooi in en zetten hun vee in voor de nabegrazing. Dat gebeurt met witblauwe vleesrunderen en met Limousinzoogkoeien."

Hoe wordt dat gebruik praktisch geregeld?

Piet: "Het zijn jaarlijks te vernieuwen overeenkomsten voor gratis gebruik. De pachtwetgeving is hier niet van toepassing. De data worden afgesproken: maaien mag pas na 25 juni. Nabegrazing start 2 tot 3 weken later als het gras terug begint te groeien. De begrazing stopt in de herfst als het gras 'op' is of als het terrein te nat wordt. Op de percelen mag niet bemest worden en er worden geen bestrijdingsmiddelen gebruikt. Het gaat over graslanden op vruchtbare leem die van nature voedselrijk zijn. Resultaat van dit beheer zijn erg bloemrijke hooilanden die in het bijzonder in de lente 'De Doode Bemde' in kleur zetten."

Hoe is jouw ervaring met die samenwerking?

Piet: "Helemaal in het begin was het wel even aftasten. Maar na al die jaren zijn we echt wel vrienden geworden. De samenwerking verloopt heel vlot. Zonder de hulp van deze landbouwers zou het voor ons een heel moeilijke of onmogelijke klus worden. Ik zie het echt wel zitten om de volgende tientallen jaren met deze fijne samenwerking door te gaan."

Voor meer informatie: Piet De Becker,
tel. 016 47 34 38, piet.de.becker@pandora.be

Perceelsrand langs de Dijle

Perceelsrand langs een holle weg

Perceelsrand langs een houtkant

Aanplanting houtkant

Piet De Becker legt uit hoe de samenwerking verloopt.

GLUREN BIJ DE BUREN: EEN SUCCES

NATUURBESCHERMERS EN LANDBOUWERS

leren elkaar beter kennen

Op vrijdag 16 juni namen 153 landbouwers en natuurbeschermers in Vlaams-Brabant deel aan de ontmoetingsdag 'Gluren bij de burens'. Op het programma stonden verschillende bezoeken aan een landbouwbedrijf en aan een natuurgebied. Na de middag antwoordde een panel op vragen die leven in beide sectoren. Regionaal Landschap Dijleland vzw verzorgde

twee excursies. 33 mensen bezochten het landbouwbedrijf van de familie Ronsmans en het natuurreservaat 'Koeheide' in Bertem. 17 mensen bezochten Hof ten Bos (familie Peeters) in Huldenberg en het natuurreservaat De Doode Bemde in Neerijse. De bezoeken verliepen in een erg aangename sfeer en vele deelnemers reageerden enthousiast op dit initiatief.

'Gluren bij de burens' werd georganiseerd door de vier Vlaams-Brabantse regionale landschappen in samenwerking met landbouworganisaties en natuurverenigingen. De provincie Vlaams-Brabant en de Vlaamse overheid zorgden voor een belangrijke financiële ondersteuning.

Wilde bijen

stimuleren honingbijen

Om in de positieve sfeer van samenwerking tussen 'natuur en landbouw' te blijven ... nog even dit. Amerikaanse onderzoekers ontdekten in zonnebloemvelden dat honingbijen tot vijf keer meer bloemen bestuiven als er wilde bijen in de buurt zijn. De honingbijen gaan in 'wild gezelschap' vaker van bloem naar bloem en verplaatsen meer stuifmeel. Gemiddeld leidt de aanwezigheid van wilde bijen tot een verdubbeling van de bestuivingsefficiëntie van honingbijen. De onderzoekers pleiten ervoor om in de buurt van landbouwgronden te zorgen voor meer natuurterreinen om de landbouwproductie te verhogen en het tekort aan honingbijen op te vangen. Misschien inspireert dit Amerikaans onderzoek ons om ook in Vlaanderen hetzelfde te doen?

(Bron: De Standaard, 31 augustus 2006)

BOOMVERZORGING IN BETHLEHEM MET EEN CHIRURG DE BOOM IN

Ten oosten van de omleiding rond Herent ligt het kloosterdomein van Bethlehem. De geschiedenis van het klooster gaat terug tot het begin van de vijftiende eeuw. In 1796 werd het klooster door de Fransen gesloten. Nadat het bijna een eeuw in privé-bezit was, werd het klooster vanaf 1897 terug deel per deel opgekocht door de Leuvense Gasthuiszusters. Achtereenvolgens werden de gebouwen gebruikt als rusthuis, opvang van oorlogswezen, preventorium voor zwakke kinderen, rustoord voor gegoede dames en kliniek. Nu is het een rust- en verzorgingsinstelling.

Deze tamme kastanje zou wel eens 200 jaar oud kunnen zijn

Majestueuze bomen

In het domeinpark staat een aantal indrukwekkende bomen. Joris De Coster is tuin- en landschapsarchitect en voorzitter van Natuurpunt Herent. Hij zocht de verschillende puzzelstukjes van de geschiedenis van het domein Bethlehem bij elkaar: "De bekende kaart van graaf de Ferraris, die dateert van circa 1775, geeft al aan dat er hier een park lag met her en der verspreid alleenstaande bomen. We willen echter niet beweren dat de bomen hier zo oud zouden zijn. De oudste exemplaren die we nu in het park vinden zijn met vrij grote zekerheid geplant in de periode 1850-1899 toen de familie Bauchau-Vanderhaert eigenaar was. Een Japanse honingboom die in 1997 omwaaide bleek - na telling van de

jaarringen - minstens 110 jaar oud te zijn en was dus omstreeks 1887 geplant. In dit domein staat een tamme kastanje met een stamomtrek van 6,87 meter. Deze boom zou wel eens 200 jaar oud kunnen zijn! Dergelijke oude bomen zijn relatief zeldzaam in Vlaanderen. Bij gebrek aan onderhoud lopen ze het risico vroegtijdig te sneuvelen. Daarom is verzorging nodig."

Boomverzorging

Om deze oude bomen te verzorgen deed Regionaal Landschap Dijleland vzw een beroep op de deskundige hulp van Adi Potemans, een tuin- en landschapsarchitect en boomverzorgster (ook wel eens 'boomchirurg' genoemd). Hij legt uit wat er tot nu toe gebeurde: "We pasten een 'lichte vorm-

snoei' toe bij 18 oude bomen. Dat wil zeggen dat dood hout en zware takken die dreigen af te breken worden verwijderd. Soms bevestigen we ook 'stormankers' in de kruin van een boom. Zware zijtakken worden dan met kabels stevig verankerd aan de hoofdstam om afbreken te vermijden. Het waren oude exemplaren van negen soorten: rode beuk, tamme kastanje, paardenkastanje, Amerikaanse eik, zomereik, tulpenboom, Atlasceder, plataan en Noorse esdoorn. Bij één boom zijn meststoffen in de bodem geïnjecteerd."

Landschapszorg

De werken worden gecoördineerd door Herman Diels, landschapsanimator van Regionaal Landschap Dijleland vzw: "In samenwerking met de heer Roger Deneef van het Agentschap RO-Vlaanderen (de vroegere afdeling Monumenten en Landschappen van de Vlaamse overheid) maakten we een inventaris en hebben we de bomen geselecteerd die dringende verzorging nodig hebben. We krijgen daarbij ook financiële steun van het agentschap en van de gemeente Herent. Dit najaar zetten we de verzorging verder en nemen we nog een twintigtal bomen onder handen. De zorg voor deze waardevolle oude bomen maakt deel uit van onze inzet voor een beter beheer van waardevolle landschappen en parken."

Landschapsquiz Ken uw streek

Ra, ra, ra waar is dit in het Dijleland?

Een indrukwekkende linde in het veld.
Weet je in welke gemeente en op welk kruispunt deze boom staat?

Naam: .....
Adres: .....
Tel.: .....
E-mail: .....

Antwoord

Gemeente: .....
Twee straatnamen van het kruispunt: .....

We loten 10 winnaars uit. De hoofdprijs is een set topografische kaarten van het Regionaal Landschap Dijleland, samen met de gids over ons regionaal landschap. Voor de overige negen gelukkigen ligt er ook een gids klaar. De winnaars worden persoonlijk verwittigd.

Stuur jouw antwoord voor 15 december 2006 naar Regionaal Landschap Dijleland vzw, Naamsesteenweg 573, 3001 Heverlee.

GROEN LEESVOER

Gids Regionaal Landschap Dijleland Marc De Coster

Het ontstaan van het landschap en de verscheidenheid van de natuur in het Dijleland komen ruim aan bod, met bijdragen over opvallende cultuurhistorische 'ankerplaatsen'.

Deze sobere, maar aantrekkelijke gids is gepubliceerd in samenwerking met de uitgeverij Octogone en telt 92 pagina's.
→ 10,70 euro.

Topografische kaarten

Een uitstekende aanvulling bij onze gids! Deze kaartenset geeft een volledig overzicht van de 10 Vlaams-Brabantse gemeenten die deel uitmaken van het Regionaal Landschap Dijleland. De drie kaarten (schaal 1/25.000) zijn:

- Deel 1: Bertem, Bierbeek, Herent, Leuven en Oud-Heverlee
- Deel 2: Bertem, Huldenberg, Overijse, Tervuren
- Deel 3: Bertem, Herent, Kampenhout, Kortenberg, Leuven

→ 1 kaart: 7,40 euro
→ 2 kaarten: 14,30 euro
→ 3 kaarten met opbergmap: 17,50 euro.

Langs trage wegen in Oud-Heverlee en Bierbeek

Deze brochure bevat een kaart en een uitgebreide beschrijving van de wandel- en fietsroute langs voet- en veldwegen tussen het Zoet Water (Oud-Heverlee) en de Borre (Bierbeek).

Een uitgave van Regionaal Landschap Dijleland vzw, 2004, 28 blz., → 2,30 euro

Holle wegen handleiding

Alles wat u ooit wilde weten over holle wegen, maar niet durfde te vragen, leest u in deze brochure. Een uitgave van Regionaal Landschap Dijleland vzw, oktober 2000, 126 blz., → 7,70 euro.

Groene gevels

Een handige gids voor wie aan de slag wil gaan met klimplanten voor gevels. Een uitgave van Regionaal Landschap Dijleland vzw, mei 2000, 52 blz., → 3,50 euro.

Hagen en houtkanten

Een brochure over de aanplanting en het onderhoud van hagen en houtkanten. Uitgebreide informatie over 23 streekeigen soorten, met mooie foto's van elke soort. Een uitgave van Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw, 1999, 40 blz., → 3,50 euro.

Over spaden, padden en poelen

Een praktische gids voor de aanleg van poelen, met veel aandacht voor de praktische en administratieve elementen. Een uitgave van Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw, 1997, 40 blz., → 3,50 euro.

U kunt deze uitgaven bestellen bij Regionaal Landschap Dijleland vzw door het verschuldigde bedrag (dat is steeds inclusief de verzendingskosten) te storten op rekeningnummer 001-3135203-45 van Regionaal Landschap Dijleland vzw, Naamsesteenweg 573, 3001 Heverlee met de vermelding van de titel van de publicatie.